VERSLAG

VAN

DEN STAAT EN DE WERKZAAMHEDEN

DES

INSTITUUTS,

GEDURENDE HET INSTITUUTSJAAR 1860/61.

In de volgende maand, Mijne Heeren, zal het tien jaar zijn, dat hier op dezelfde plaats de aanspraak tot opening van de eerste algemeene vergadering van ons Instituut werd uitgesproken. Na zulk een tijdvak zullen wij een blik mogen werpen op het verledene en in de toekomst.

Het is geenszins de bedoeling, om al hetgeen door het Instituut is verrigt tot bereiking van zijn doel, naauwkeurig te gaan wikken en wegen; behalve dat ons zoo iets veel te lang zou bezig houden, zou het ons zelf niet betamen. Maar er loopt, naar het schijnt, door de geheele geschiedenis van het Instituut een draad, dien het goed zal zijn eens op te vatten en te volgen.

Taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië is de naam, dien men heeft gegeven aan de wetenschap van alle Oost-Indische aangelegenheden; door dien naam wordt zamengevat de wetenschappelijke kennis van al hetgeen betrekking heeft op de talen, landen en volken van den Indischen Archipel. Die wetenschap verkeert door haar uitgebreidheid en door haar zoogenoemd practisch belang in bijzonderere omstandigheden; zij wijkt af van alle andere wetenschappen. Nog jong van leeftijd rigt men tot haar de vragen, die slechts de oude van jaren kan beantwoorden: even alsof zij reeds sedert eeuwen was beoefend en haar inhoud in tal van boeken te vinden

was, worden hare uitspraken ingeroepen. Haar groote omvang maakte het onmogelijk, dat zij na een kortstondig bestaan op volledigheid kan bogen; de behoeften van het oogenblik, de steeds naauwere aanraking met Indië, drongen steeds meer en meer om haar te raadplegen. Men verlangde genoeg te maaijen, voordat er voldoende gezaaid was. De wetenschap wilde zich door inwendige kracht al verder en verder uitzetten; de praktijk, gedrongen door de eischen van den tijd, belemmerde de ontwikkeling.

Onze instelling, die bepaaldelijk gewijd is aan de wetenschap van de taal-, land en volkenkunde van Nederlandsch Indië, moest deze moeijelijkheden, reeds van haren oorsprong af aan, ondervinden; reeds de zoo even genoemde aanspraak, waarmede de eerste algemeene vergadering van het Instituut werd geopend, draagt daarvan de duidelijke sporen. Slechts een oppervlakkige blik op hetgeen het Instituut gedaan heeft, doet ons zien dat het, zoo al niet met uitsluiting van de eischen van het oogenblik, ten minste bij voorkeur het oog heeft gevestigd gehouden op de eischen van de wetenschap. Het ontbrak echter niet aan wenschen om meer acht te slaan op hetgeen de practijk vorderde, noch aan het verlangen om de wetenschap wat meer op den achtergrond te stellen. Hieruit schijnt de zucht geboren tot een vereeniging met een andere inrigting, die meer het oog scheen te hebben op al wat in den tegenwoordigen tijd behoefte bleek te zijn voor Indië. Een zamensmelting van het Koninklijk Instituut voor de Taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië te Delft met het Indisch Genootschap te 's Gravenhage scheen aan aller verlangen te zullen voldoen.

In de algemeene vergadering van 14 April van het vorige jaar was de voorgestelde vereeniging een onderwerp van beraadslaging. Met meerderheid van stemmen werd toen besloten, "dat de bedoelde "vereeniging inderdaad eene opheffing van het Instituut in zich sloot"; doch toestemmend werd de vraag beantwoord: "is het wenschelijk, "dat er een vereeniging plaats hebbe tusschen het Koninklijk Instituut "en het Indisch Genootschap, op grondslagen, die later zullen kun-"nen worden voorgesteld, indien er een middel tot vereeniging kan "gevonden worden, dat de opheffing van het Instituut niet insluit?"

In de daarop gevolgde algemeene vergadering van 12 Mei werd de volgende, tot deze aangelegenheid betrekkelijke resolutie, voorge-

steld en toegelicht door het Bestuur, met meerderheid van stemmen aangenomen: "Het Instituut, aannemende dat het blijft bestaan en "in zijn aard en strekking niet wordt veranderd, maar integendeel "dat het doel van zijn bestaan door de vereeniging met het Indisch "Genootschap zal worden bevorderd; besluit tot de vereeniging toe te "treden op de grondslagen vervat in het ontwerp, dat door zijn "Bestuur aan de leden rondgezonden is."

Spoedig daarna bleek het duidelijk, dat de bedoelingen van het Bestuur van het Instituut niet algemeen werden goedgekeurd, ja zelfs dat de voorgenomen vereeniging met het Indisch Genootschap de oorzaak zou worden voor een scheuring onder de leden van het Koninklijk Instituut. Intusschen waren vier plaatsen in het Bestuur onvervuld gebleven. Den 13^den^ October daaraanvolgende werd wederom een algemeene vergadering belegd, waarin de opene plaatsen in het bestuur werden aangevuld en het voltallige Bestuur werd gemagtigd, "om het besluit van de vorige algemeene vergadering omtrent de vereeniging van het Koninklijk Instituut met het Indisch "Genootschap, door het voltallige Bestuur in nadere overweging te "nemen, ten einde te voorkomen dat er onder de leden van het In"stituut verwijdering ontstaat."

Deze nadere overweging had plaats en heeft geleid tot het besluit, het Indisch Genootschap te 's Gravenhage uit te noodigen, om, uit hoofde van de bezwaren, die tegen de vroeger beraamde wijze van vereeniging door een aantal leden van het Instituut in het midden waren gebragt, zich alsnu met het Koninklijk Instituut voor Taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië te vereenigen, met behoud van het bestaande reglement van het Instituut; maar met toezegging, om aan de voornaamste kenbaar gemaakte wenschen van het Indisch Genootschap te voldoen, door jaarlijks te houden drie algemeene vergaderingen, waarop onderwerpen betrekkelijk de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië zullen worden besproken, en door het houden van die vergaderingen, als ook van de door het Indisch Genootschap verzamelde bibliotheek enz. te 's Gravenhage. Op deze uitnoodiging heeft het Bestuur van het Instituut een antwoord ontvangen van het Bestuur van het Indisch Genootschap, luidende, dat in een algemeene vergadering van het Indisch Genootschap met eenparigheid van stemmen het besluit genomen was, om

zich met het hierboven genoemde voorstel te vereenigen, in het vertrouwen, dat deze wijze van vereeniging ook door de leden van het Instituut zal worden goedgekeurd, doch dat het Genootschap zich geheel vrij zal beschouwen, wanneer op 1 Maart 1861 die vereeniging nog niet mogt zijn tot stand gekomen. Verschillende omstandigheden hadden belet een bestuursvergadering te houden, die zoolang moest worden verschoven, dat het houden van de algemeene vergadering van het Instituut vóór den bepaalden termijn van 1 Maart niet meer mogelijk was. In de bestuursvergadering van 16 Februarij jl. werd bepaald, om de algemeene vergadering zoo spoedig mogelijk te houden, doch eerst aan het Indisch Genootschap te vragen, of het er genoegen in nam, dat de gestelde termijn eenige dagen werd overschreden. Op die vraag kreeg de Voorzitter van het Instituut een toestemmend antwoord, doch officieus, niet officiëel. Dientengevolge ging de voorgenomen algemeene vergadering door; zij werd den 9den Maart jl. gehouden en daarin werden de genoemde voorstellen tot vereeniging met het Indisch Genootschap met meerderheid van stemmen aangenomen. Terwijl het Bestuur van het Instituut bezig is met te beraadslagen over de beste wijze van uitvoering der genomen besluiten en daarover reeds tot een besluit was gekomen, verneemt men dat de leden van het Genootschap van een wettig genomen besluit omtrent een verandering in de bepaling van den termijn onkundig zijn, en dat eenigen zelfs reeds verklaard hebben, dat zij, daar deze termijn nu eenmaal overschreden was, zich ook niet langer gehouden rekenden aan het in de laatste algemeene vergadering genomen besluit. De Voorzitter van het Instituut vond in dergelijke berigten aanleiding, om vóór dat er verdere maatregelen door het Bestuur van het Instituut worden genomen, het Indisch Genootschap te verzoeken, hem schriftelijk en officiëel te willen antwoorden op zijn laatst schrijven en daarbij bepaaldelijk te berigten of werkelijk door het Genootschap besloten is geworden om af te zien van het voornemen om zich geheel vrij te beschouwen, wanneer op 1 Maart 1861 de bedoelde vereeniging nog niet mogt zijn tot stand gekomen, en wat dan nu, daar die termijn noodzakelijk door den loop der zaak reeds vrij ver overschreden is, door het Genootschap daaromtrent beslist en bepaald is geworden. Aan dit verzoek voldoet het Bestuur van het Indisch Genootschap door de mededee-

ling, dat in de algemeene vergadering van het Indisch Genootschap van den 29sten April ll. met meerderheid van stemmen besloten is, te volharden bij het voornemen om zich na den 1sten Maart ll. vrij te beschouwen en mitsdien af te zien van eene vereeniging der beide instellingen op *die voorwaarden*, welke aan de laatst gewisselde brieven over dit onderwerp ten grondslag liggen. Daarmede zijn dus deze onderhandelingen afgeloopen en kan er derhalve geen sprake meer zijn van een vereeniging van het Koninklijk Instituut met het Indisch Genootschap.

Niemand uwer, Mijne Heeren! verwacht ongetwijfeld dat in het afgeloopen jaar, het jaar van troubles zal ik het maar noemen, het Instituut kon werken aan de verwezenlijking van zijn eigenlijk doel, de bevordering van de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië. Veel tijd moest er worden besteed aan onderhandelen en beraadslagen; de onzekerheid omtrent de voorgenomen vereeniging, of zij al dan niet zou doorgaan, belemmerde om iets te doen. Nu de zekerheid bestaat dat de vereeniging niet zal plaats hebben, nu met nieuwe krachten de oude taak weêr kan worden opgevat en gestreefd naar hetgeen het Instituut steeds heeft beoogd; nu zult gij met regt uwe oude eischen kunnen doen gelden en verlangen de vruchten te zien van hetgeen wordt gewerkt.

De toekomst is voor ons stervelingen wel in een duisteren nacht gehuld, zoodat het moeijelijk is heden te voorspellen wat de dag van morgen zal brengen; toch verlangt niemand de toekomst onbezorgd en onvoorbereid in te gaan. Het Bestuur van het Instituut heeft dan ook een bepaald plan voor zijn toekomstige werkzaamheden gevormd, dat hier in korte woorden zal volgen. Dat het niet bij de goede voornemens zal blijven, zal zeer spoedig blijken.

Het Instituut denkt voortaan, evenmin als vroeger, van zijn oprigting af aan, in eenige beoordeeling te treden van regeringsdaden, maar het wenscht algemeenen bijval te vinden, indien het werkt als een krachtig middel, om niet slechts wetenschappelijke studiën, maar ook de oogmerken eener regtvaardige, verlichte en welwillende Regering te bevorderen. "Of zal dit geen plaats hebben," aldus werd reeds in de openingsrede van de eerste algemeene vergadering van het Instituut gezegd, "wanneer het Instituut een helder licht zal "hebben verspreid over zoo vele onderwerpen, nu nog in het duister

"of althans in eenen nevel verborgen? Wanneer de Regering, bij "dat licht, de gevolgen van hare eigene handelingen, beter dan "thans, zal kunnen waarderen? Wanneer dat licht der Regering zal "dienen tot wegwijzer, om grieven op te heffen en misslagen te ver- "mijden?" Het is daarom, dat het Instituut nu meer dan vroeger zijn krachten zal gaan inspannen om onderzoekingen te doen instel- stellen zoo als die reeds bij dezelfde gelegenheid zijn opgenoemd. De verschillende gebruiken en instellingen op Java ten aanzien van de heerendiensten en andere opbrengsten, verschuldigd aan de over- heid; de regten en verpligtingen van de eigenaars en gebruikers van sawahs; naauwkeurige berekeningen omtrent hetgeen op Java aan den landbouwer overblijft, wanneer hij, bij een middelbaar rijstge- was, het snijloon, de landrente en de kerkelijke tienden heeft be- taald: deze en dergelijke onderwerpen, ook voor andere gedeelten van den Archipel, zullen de aandacht van het Instituut trekken, zonder evenwel in het minst te kort te doen aan de eischen van de andere gedeelten der taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië.

In de wijze waarop de werken van het Instituut voortaan het licht zullen zien, is ook eenige verandering gemaakt. De *Bijdragen* zullen, zooveel mogelijk, om de twee maanden verschijnen; daarin zullen, zooveel maar eenigzins doenlijk is, stukken in de Oostersche talen niet meer worden opgenomen, welke met de stukken, die uit hun aard slechts voor het geleerd publiek zijn bestemd, hun plaats zullen vinden in boekdeelen onder den naam van *Verhandelingen*, of onder een dergelijken naam.

De *Werken* zullen op den ouden voet worden uitgegeven. Met bijzonder genoegen kan het Bestuur hierbij vermelden, dat het door de welwillende medewerking van de Regering in staat is gesteld om het belangrijk rapport van de Commissie, belast met een wetenschap- pelijk onderzoek van Nieuw Guinea, een werk voorzien van vele platen en kaarten, door den druk algemeen bekend te maken.

Moge het Instituut in zijn tweede decennium steeds meer en meer bijdragen tot de bevordering van de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië.